

Glazba kao poticaj dječjem likovnom stvaralaštvu

Grubišić, Antonija

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:037798>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

ANTONIJA GRUBIŠIĆ

DIPLOMSKI RAD

**GLAZBA KAO POTICAJ DJEČJEM LIKOVNOM
STVARALAŠTVU**

Zagreb, studeni 2019.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

DIPLOMSKI RAD

KANDIDAT: Antonija Grubišić

TEMA I NASLOV DIPLOMSKOG RADA: Glazba kao poticaj
dječjem likovnom stvaralaštvu

MENTOR: **doc.dr. sc. Marijana Županić Benić, pred.**

SUMENTOR: **doc.dr.sc. Blaženka Bačlija Sušić**

Zagreb, studeni 2019.

SADRŽAJ

SAŽETAK	4
SUMMARY	4
UVOD.....	5
1. UMJETNOST	7
1.1. Umjetnost i dijete	8
2. UMJETNOST I GLAZBA.....	9
2.1. Utjecaj glazbe na dječji razvoj	10
2.2. Glazba u predškolskom odgoju.....	11
2.3. Razvoj glazbenih sposobnosti.....	12
2.4. Klasična (umjetnička) glazba u odgojno-obrazovnoj ustanovi.....	13
3. LIKOVNA UMJETNOST	14
3.1. Likovni jezik djece.....	15
3.2. Razvoj likovnog izražavanja i stvaranja kod djece	16
4. DJEČJE STVARALAŠTVO	18
4.1. Uloga roditelja u poticanju dječjeg stvaralaštva	19
4.2. Uloga odgojitelja u poticanju dječjeg stvaralaštva.....	19
5. GLAZBA KAO POTICAJ DJEČJEM LIKOVNOM STVARALAŠTVU	21
5.1. Uvod u istraživački projekt	21
5.2. Ciljevi istraživačkog projekta	22
5.3. Motivacija i tijek istraživačkog projekta.....	23
5.4. Likovno izražavanje djece slušanjem skladbe	28
5.5. Evaluacija projekta.....	52
ZAKLJUČAK.....	54
LITERATURA	55
POPIS SLIKA	57
IZJAVA.....	59

SAŽETAK

Tema koja je obrađena u ovom radu je utjecaj glazbe na dječje likovno stvaralaštvo. Razlog odabira teme je zainteresiranost djece za glazbu i njenu primjenu u odgojno obrazovnoj ustanovi, posebice u likovnom izražavanju djece. Rad je podijeljen na teorijski i praktični dio. Teorijski dio se temelji na definicijama umjetnosti, glazbe, likovnosti te utjecaju roditelja i odgojitelja na razvoj dječjeg stvaralaštva. Praktičnim djelom se želi prikazati utjecaj glazbe i likovnog stvaralaštva u odgojno obrazovnoj ustanovi s naglaskom na razvoj glazbenih i likovnih sposobnosti. Glazba kao grana umjetnosti često je zastupljena u odgojno obrazovnoj praksi u sklopu dječjih pjesama ili prilikom proslava određenih događanja u vrtiću. Svrha ovog rada je istraživanje interesa djece za klasičnom glazbom i načina na koji ta vrsta glazbe utječe na likovno izražavanje odnosno stvaranje. Na kraju rada izneseni su zaključci o provedenom istraživanju te mogućnosti na nastavak projekta.

KLJUČNE RIJEČI: umjetnost, glazba, likovnost, dječje stvaralaštvo, dijete

SUMMARY

The theme covered in this paper is the influence of music on children's artistic creation. The reason for choosing the theme is the interest of children in music and its application in an educational institution, especially in the artistic expression of children. The paper is divided into theoretical and practical parts. The theoretical part is based on the definitions of art, music, and the influence of parents and educators on the development of children's creativity. The practical work aims to show the impact of music and art in educational institutions with an emphasis on the development of musical and visual skills. Music as a branch of the arts is often represented in educational practice as part of children's songs or when celebrating certain events in kindergarten. This paper sought to explore children's interest in classical music and how this type of music influences visual expression. At the end of the paper, conclusions were drawn on the research carried out and the possibility of continuing the project.

KEY WORD: art, music, children's creativity, child

UVOD

„Svako dijete je umjetnik, no problem je kako ostati umjetnikom nakon što dijete odraste. Kao dijete crtao sam kao Raphael, no kad sam odrastao trebao mi je cijeli život da ponovno počnem crtati kao dijete.“

Pablo Picasso

Umjetnost omogućava djeci da iskuse sebe i svijet oko sebe na različite estetske načine- tijelom, vizualno ili nekim drugim osjetilima. Dijete može dijeliti svoje iskustvo s vršnjacima te opisivati svoja iskustva u svrhu dobivanja autentične povratne informacije i mišljenja. Nastojeći potaknuti djecu u ostvarivanju svojih kreativnih potencijala umjetnost teži pronalasku svog mjesta. To znači da pojačavanjem utjecaja umjetnosti, isticanjem i povezivanjem njezine važnosti s cjelokupnim obrazovanjem potiče se apstraktno mišljenje koje itekako pomaže u stjecanju boljeg uvida u svijet oko sebe te razumijevanjem vladajućih pojava. Uključivanjem djece u umjetničke procese, uz istodobno ugrađivanje elemenata njihove kulture u obrazovanje, razvija se u svakom pojedincu smisao za stvaralaštvom, emocionalnu inteligenciju, sposobnost kritičkog mišljenja te smisao za samostalnost i slobodu (Brajčić ,2015).

Herzog, Bačlija-Sušić, Županić-Benić (2018) smatraju kako likovna i glazbena umjetnost obogaćuju emocionalni, kognitivni, socijalni i psihomotorni razvoj, te ističu kako su kompetencije odgojitelja ključne za poticanje i sudjelovanje djece u umjetničkim aktivnostima.

Glazbeni razvoj djeteta dio je njegova općeg razvoja, a rana i predškolska dob idealna je za razvoj djetetovih glazbenih sposobnosti. Djeca već u majčinoj utrobi čuju glazbu, čuju otkucaje majčinog srca. Kako bi se razvoj glazbenih sposobnosti u potpunosti realizirao važno je istaknuti djetetove želje, potrebe i mogućnosti u samo središte poučavanja. Djecu koju se već u predškolskom periodu potiče na glazbene aktivnosti puno brže i spretnije će savladavati poteškoće i probleme koji dođu pred njih. Slušajući glazbu djeca lakše razumije sebe i drugu djecu , ona ih potiče na razvoj empatije i izražavanje unutarnjih emocija kroz ples, pjevanje, sviranje i sl.

Likovni razvoj djeteta razvija se iz prirodnih potencijala maloga bića u vidu interakcije okoline i unutrašnjeg svijeta djeteta. Dijete od najranije dobi istražuje,

opipava, promatra i oblikuje rukama te tako zadovoljava svoju potrebu za stvaralaštvom. Radost stvaranja ispunjava dijete i nezaobilazna je životna potreba. U provođenju likovnih i glazbenih aktivnosti s djecom nema mjesta pravilima, zakonitostima i kritici jer su oni autentični stvaratelji i kao takve ih treba prihvatiti i omogućiti im sve uvjete za svakodnevni rast u stvaralaštvu.

Djecu je od početka bitno odgajati, kako i sam Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje Republike Hrvatske (2014) nalaže, u slobodnom i kulturnom ozračju. Predstavljanjem umjetnosti djeci, pružamo im elemente potrebne za razvijanje kreativnih sposobnosti i dajemo im mogućnost istraživanja novog područja. Djeca otkrivaju što ih zanima, veseli, u čemu su dobri i sl. Umjetnost je ono što se ne može opisati riječima, važno je i djeci priuštiti osjećaje koje im šalje glazba.

1. UMJETNOST

Pojam umjetnosti određuje se kao ljudska djelatnost koja sadrži određenu kreativnu i stvaralačku dimenziju. Takvu dimenziju u kojoj su uključeni subjektivni doživljaji svijeta kroz ljudsko oblikovanje. Umjetnost je i spoj čovjeka i društva, subjektivnog i objektivnog. Značenje umjetnosti događa se u složenom komunikacijskom postupku između umjetnika, umjetničkog djela i publike. Sama riječ umjetnost nastala je od latinske riječi *ars* i grčke riječi *tehne*, koja predstavlja svaku čovjekovu vještinu. Društvenim promjenama i razvojem kroz povijest kulture bilo je uvjetovano značenje i tumačenje pojma umjetnosti (Bosnar,2018).

Prema Aristotelovom shvaćanju umjetnost prenosi prirodnu i ljudsku stvarnost, prikazuje ono što je uzorito, te ističe kako umjetnost nije i ne treba biti slikom objektivnog svijeta(Grgurić, Jakubin,1995).

Bosnar (2018) ističe kako umjetnost nije samo jedna ideja institucija, već mreže umjetnika, kritičara, publike i drugih koji dijele zajedničko polje interesa koji je određen praksama i institucijama. Umjetnost je ukupnost ljudske duhovne djelatnosti s pomoću sredstava kojima se izražava estetsko iskustvo, uključujući stvaranje, stvoreno djelo i doživljaj djela. U naravi je umjetnost težnja da sebe prevodi u objektivno postojanje oblikovanjem osjećaja ili zamisli, te naknadnim djelovanjem na doživljaj djela. Može se reći da je izvor umjetnosti u spoznaji ideje, unutar koje se subjekt oslobađa svoje individualnosti i nestaje u objektu umjetnosti, u kojem se razotkriva njezina čista bit. Umjetnost je i subjektivna, ona se odnosi na konkretnu situaciju, otvorena je i slojevita, stoga ni ne čudi kada različiti ljudi estetske poruke primaju i doživljavaju na različite načine. Značaj umjetnosti poznat je još od antičke Grčke kada je umjetnost bila jedan od najvažnijih oblika odgoja, posebice, u antičkoj Ateni. Putem umjetnosti razvijao se i govor jer se govorništvo smatralo, veoma važnom umjetnosti u to vrijeme.

Iz svega navedenog se može zaključiti da je osnovna funkcija umjetnosti da se ljudski život uzdigne do humanih vrijednosti. To znači da se spajanjem dviju umjetnosti prenose vrijedne humane poruke te na taj način obogaćuje ljudski život.

1.1. Umjetnost i dijete

Značaj umjetnosti u odgoju kod djece prepoznao je jedan od najvećih filozofa antičkog doba - Platon. Platon je smatrao kako estetski senzibilitet ima izražen utjecaj na etičku dimenziju osobnosti te potiče kod djeteta dobrotu te tako omogućuje postizanje unutrašnjeg sklada ličnosti djeteta. Sličan je stav imao i Aristotel koji je prisutnost umjetnosti u odgoju, smatrao zaslužnom za razvoj cjelovite ličnosti djeteta. On je smatrao kako umjetnički odgoj usmjerava pojedinca na razlikovanje dobra od zla u svijetu koji ga okružuje (Mendeš, Ivon, Pivac, 2012).

Umjetnička područja pridonose posebnom ozračju u predškolskoj ustanovi. Kroz umjetnička područja se razvija kreativno mišljenje. „Kreativno mišljenje podrazumijeva fleksibilnost mišljenja, inventivnost, sklonost k istraživanju, sposobnost da se postavljeni problem riješi na nov originalan način, a bit ovakvog mišljenja jest istraživački pristup“ (Miočić, 2012, str.74). Primjena umjetnosti pri odgoju djece u najranijoj dobi veoma je snažno sredstvo kojim se potiče kvalitetniji odgoj i obrazovanje djece te se kroz takav pristup olakšava pojavnost dječje kreativnosti. Manasteriotti (1982) smatra kako će se dijete sporije razvijati u sredini u kojoj nema doticaja s bilo kojim oblikom umjetnosti, od djeteta kojeg sredina potiče i usmjerava na stvaranje estetskog odnosa prema umjetnosti. Isto tako ističe kako su djeca iz socijalne sredine koja ih potiče kulturnim utjecajima u većoj prednosti od djece koja nisu u takvom okruženju. Iz čega se da zaključiti da se na estetsku osjetljivost može utjecati tijekom najranijih godina života.

Na razvoj djetetove kreativnosti utječe aktivno sudjelovanje u umjetničkim aktivnostima, te na taj način dijete obogaćuje svoj emocionalni razvoj koji je u današnje vrijeme dosta zapostavljen zbog utjecaja i razvoja tehnologije (Bačlija-Sušić, Županić- Benić, 2018).

2. UMJETNOST I GLAZBA

Glazba je duboku ukorijenjena u čovjeku i sastavni je dio svih kultura svijeta jer im upravo ona poboljšava kvalitetu života. Glazba se sluša i doživljava cijelim svojim bićem i onda kada se ne poznaje njezina složena tehnika. Da bismo živjeli glazbu potreban je umjetnički osjećaj. Glazba je jednako važna za kvalitetan, skladan i cjelovit razvoj pojedinca. Specifičnost glazbene umjetnosti najbolje se očituje u usporedbi s drugim umjetnostima. Glazba se odvija u vremenu, i zato se bitno razlikuje od umjetnosti vezanih uz prostor (slikarstvo, kiparstvo, arhitektura). Ona se znatno razlikuje i od ostalih oblika čovjekova stvaralaštva koji protječu u vremenu (književnost, osobito dramska). Naime, da bi glazbeno djelo stvarno moglo postojati, potreban je posrednik između skladatelja i onih kojima se on obraća, tj. publike. Njegovo djelo živi tek onda kada reproduktivni glazbeni umjetnik ili skup glazbenika oblikuje note u tonove. Prema Majsec-Vrbanić (2008) glazba je čovjekov pratioc od rođenja do smrti, ima ljekovit učinak i otkriće je koje je staro koliko i čovjek. Ljubav prema glazbi se razvija tj. „usađuje“ od najranijeg djetinjstva. Znanost je pokazala da su granice glazbenog odgoja puno šire i da glazba utječe na cjelokupan razvoj djeteta.

Sam (1998) ističe kako je glazba svoje mjesto pronašla u sustavu komunikacijskih metoda i metodičkih postupaka, autorica navodi kako se glazbom bavi semiotika, kojoj je osnova definicija proučavanje sustava znakova i društveno određivanje glazbe. Osnovna sredstva u glazbi su ton i ritam, koji su i temeljni glazbeni izražajni elementi, uz mjeru, melodiju, harmoniju, tempo, agogiku i oblik čine estetsku glazbenu formu.

Glazba je komponenta estetskog odgoja. Svako dijete ima mogućnosti za estetski odgoj glazbom, jer ono ne nasljeđuje gotove glazbene sposobnosti nego osnovne dispozicije koje nisu jednake za sve, ali ovise najviše o kontaktu s glazbom. Odgojitelj u odgojno obrazovnoj ustanovi prva je osoba kojoj se takav zadatak povjerava (Manasteriotti, 1980).

Integracijom umjetnosti u dječji odgoj i obrazovanje, kroz strukturirane igre, razvija se kreativnost, sloboda u igri kako se umjetnost ne bi učila, već osjećala.

2.1. Utjecaj glazbe na dječji razvoj

Glazba je od samog rođenja sastavni dio života pojedinca. Prije samog rođenja ona može imati važnu ulogu u ljudskom razvoju, potičući osjećaj ugone i opuštenosti kod fetusa. Čim je glazba postala sastavnim dijelom čovjekova života, ujedno je i sastavni dio odgoja i obrazovanja, te se njena prisutnost u odgoju i obrazovanju shvaćala kao odgojno obrazovna konstanta kroz cijelu povijest školstva. Gospodnetić (2015) ističe kako je važno kod djece razvijati zajedništvo i emocionalnu inteligenciju kroz glazbu. Djeca su ta kojoj pružamo glazbu. Promatrajući dječje reakcije na glazbu može se zaključiti da djeca spontano pjevaju, plešu, crtaju i igraju se uz glazbu, ne opterećujući se razmišljanjem o tome rade li to dobro ili ne.

Glazba je bogat izvor koji pomaže dječjem razvoju. Najvažnija uloga glazbe vezana je za emocionalni razvoj. Ona se oduvijek koristi za smirivanje, utjehu, zabavu i uveseljavanje djece jer su oni spontani stvaratelji glazbe. Roditelji bi zajedno sa djecom trebali razgovarati o glazbi i osjećajima koje ona budi. Glazba također pomaže u društvenom, intelektualnom te socijalnom razvoju djece. Djeca koja su povučenija i zatvorenija od ostale djece često će se upravo kroz glazbu pridruživati zajedničkoj pjesmi ili plesu (Hansen, Kaufmann, Walsh, 2004).

Riječ „glazba“ potiče od Grka koji su je prvo zvali musike, razumijevajući pod njom poeziju i ples. Za Grke glazba je bila jako važna, utoliko da su smatrali da je podučavanje glazbe od najmlađe dobi važno jer su vjerovali da će na odgoj i daljnji razvoj djece itekako dobro utjecati. Djetetov glazbeni doživljaj posebno se očituje fiziološki, intelektualno i emocionalno te je ono sposobno slušno prepoznati i razlikovati izražajne elemente u glazbi. Glazbena umjetnina sama po sebi stvara ugođaj, emocije i raspoloženje, iako jačina stvaranja takvog ugođaja ovisi o razvijenosti glazbenog sluha i ukusa pojedinca. Pokazatelj prihvaćanja glazbe najčešće je dječji pokret koji je odraz glazbenog osjećaja: ritmičkog i estetskog. On razvija kulturu pokreta u komunikaciji djeteta, koja je djetetu najbliža. Stoga se može zaključiti da se glazbena recepcija događa u vremenu i prostoru. Dječji crtež ili slika su trajni tragovi dječjeg doživljaja glazbe koji itekako mogu poslužiti za što bolje upoznavanje djeteta, a pokret i govorna reakcija su trenutni pokazatelji njihovog doživljaja (Sam, 1998).

2.2. Glazba u predškolskom odgoju

Toplina ljudskog glasa djetetu je prirodno vrlo bliska. Dijete voli slušati pjevanje odraslih i to one pjesme koje nadilaze njegove mogućnosti u pjevanju. Autorica Sam (1998) ističe kako se dijete poistovjećuje s izvođačem slušajući i prateći svaki pokret odgojitelja prateći njegov izraz lica, gesta i emocija ili kada dijete svojim pokretom ruku, nogu ili cijelim tijelom daje svoj vid glazbenog doživljaja određene skladbe. „Očitovanjem glazbenog doživljaja, odgojitelju je stvaran dokaz da je on svojim pjevanjem – znači posredovanjem glazbene umjetnine- glazbeno stanje učinio prirodnim, naravnim. U prirodnoj se situaciji dijete ugodno i najbolje osjeća „ (Sam, 1998, str.36).

Glazbeni odgoj važan je dio sveukupnog estetskog i umjetničkog odgoja, a utječe na cjelokupan socijalni, kognitivni i psihomotorički razvoj djeteta. Glazbenim odgojem razvijaju se i glazbene sposobnosti poput shvaćanja i pamćenja melodije, percepcije ritma, shvaćanja tonaliteta, utvrđivanje intervala i apsolutnog sluha. Razvoj glazbenih sposobnosti prati zakonitost psihofizičkog razvoja djeteta. „S djecom u vrtiću nema vježbanja! Oni trebaju pjevati i plesati samo za svoju dušu.“ (Gospodnetić,2015.str.15) Autorica posebno ističe ulogu odgojitelja u ostvarivanju dječje prirodnosti i kolika je važnost u načinu razmišljanja odgojitelja prilikom glazbenih aktivnosti u vrtiću. Prema Čudina -Obradović (1991.,str.110) postoji devet faza razvoja glazbenih sposobnosti :

- Faza slušanja (0-6 mjeseci)
- Faza motoričke reakcije na glazbu (6-9 mjeseci)
- Faza prve glazbene reakcije (9-18 mjeseci)
- Faza prave glazbene reakcije (18 mjeseci- 3 godine)
- Faza imaginativne pjesme (3-4 godine)
- Faza razvoja ritma (5-6 godina)
- Faza stabilizacije glazbenih sposobnosti (6-9 godina)
- Faza estetskog procjenjivanja (11 godina)
- Glazbena zrelost (17 godina)

Autorica Čudina- Obradović (1990) tvrdi kako su glazbene sposobnosti rezultat naslijeđenih karakteristika i pozitivnih okolinskih utjecaja. U tom pogledu postoje dva oblika glazbenih sposobnosti, razvojna glazbena sposobnost koja predstavlja potencijal te stabilizirana glazbena sposobnost koja se odnosi na punu razvijenost potencijalne sposobnosti. To znači da postoje nasljedne dispozicije odnosno potencijali koji su kod svakog djeteta različiti i količina i vrsta zvukovne okoline koja će značajno utjecati na stupanj osjetljivosti za glazbu.

Prvi korak u glazbenom obrazovanju jest stecanje znanja u određenim elementima koja će djeca kasnije moći koristiti kako bi se kreativno izrazila i stvorila originalno umjetničko djelo. Značajan utjecaj na razvoj glazbenog potencijala imaju roditelji i drugi odrasli koji provode vrijeme s djecom. Mnogi autori ističu kako odrasli ne pružaju dovoljno mogućnosti djeci za razvoj glazbenih potencijala, te se važnost stavlja na poboljšanje njihovih uvjerenja i samoeфикаsnost kako bi se olakšao razvoj djece u području glazbenih ali i svih drugih aktivnosti (Bačlija-Sušić, Županić- Benić, 2018).

2.3. Razvoj glazbenih sposobnosti

Na razvoj glazbene sposobnosti velik utjecaj ima okolina u najranijem djetinjstvu. Stručnjaci smatraju da se glazbena osjetljivost kod svakog djeteta prirodno razvija te postiže maksimalan stupanj između 5 i 6. godine, ujedno to je doba kada je izraženo postojanje kritičnih razdoblja razvoja koja se odnose na osjetljivost glazbenih podražaja. Naime, Starc, Čudina-Obradović, Pleša i sur. (2004) ističu kako treba poduprijeti prirodno razvijanje glazbenih sposobnosti adekvatnim prirodnim okruženjem, u kojem će dijete od samih početaka biti izloženo pjevanju i glazbi odnosno omogućiti djetetu aktivno sudjelovanje u glazbenom doživljaju. Između 5 i 8. godine stabilizira se prirodna glazbena sposobnost koja predstavlja razvojni potencijal koji ovisi od djetetovim ranim glazbenim iskustvima. Kada se govori o prirodnoj glazbenoj sposobnosti misli se na dva oblika: sposobnost razlikovanja tonova i ritma. Bačlija-Sušić (2018) ističe kako djetetov istraživački i stvaralački proces započinje od njegova rođenja, istraživanjem zvukova i tišine. Ujedno ističe kako je temelj stvaralačkog izraza u različitim oblicima glazbenih aktivnosti. Miočić (2012) navodi kako je za razvoj glazbenih sposobnosti uz nasljeđe i angažiranost pojedinca važno je najranije djetinjstvo i poticajna socijalna sredina.

2.4. Klasična (umjetnička) glazba u odgojno-obrazovnoj ustanovi

Glazbene aktivnosti koje se provode u vrtiću u sebi sadržavaju glazbeni odgoj koji utječe na formiranje dječjeg pozitivnog stava, ponašanja i potrebe za glazbenom umjetnošću. „Naviknemo li djecu na zvuk umjetničke glazbe, pomoći će im da i djela zabavne glazbe slušaju s donekle oblikovanim kriterijima vrednovanja (Gospodnetić, 2015.str.122).“

Autorica Gospodnetić (2015) navodi kako će djeca takvim načinom rada postati zreli ljudi koji će moći pratiti glazbena zbivanja ili će postati članovi kulturno umjetničkih društava. Djeca zaslužuju upoznati raznovrsnost ljudske kulture i umjetnosti, a to se postiže zainteresiranošću djece za određenu skladbu (Gospodnetić, 2015). Glazbeni elementi ritam, dinamika, tempo i melodija, potiču fizičke, emocionalne i mentalne odgovore, ali usprkos tome ne može se u potpunosti objasniti na koji način glazba djeluje. Glazba ima tjelesni, osjećajni i spoznajni utjecaj na ljude. Područje za doživljavanje glazbe nalazi se u sljepoočnim režnjevima (Majsec-Vrbanić, 2008). U odgojno obrazovnoj ustanovi glazbu možemo koristiti i kao svojevrsnu prevenciju, a ujedno i koristi u svim područjima razvoja u ranoj i predškolskoj dobi. Upoznati smo sa subliminalnim porukama koje nam glazba upućuje kroz filmove, reklame i slično te povedeni tom mišlju možemo se zapitati kako bi dobar učinak na djecu imalo njihovo upoznavanje sa svjetskim i hrvatskim kompozicijama te umjetnosti općenito. Majsec- Vrbanić (2008) navodi da puštanjem glazbe u ranoj dobi omogućavamo djetetu da stvori obrasce za doživljavanje. Slušanjem glazbe, sviranjem instrumenata, i sl. dijete uključuje sva osjetila i bogati svoje kognitivne i emocionalne sposobnosti.

Zainteresiranost djece za umjetničku glazbu možemo ostvariti kroz razne aktivnosti. Glazbene igre su jedan od načina približavanja klasične glazbe djeci u odgojno-obrazovnoj ustanovi. Izvođenjem igara uz glazbu djeca razvijaju osnovne pokrete, okretanje, skakutanje, hodanje na prstima i sl. Sadržaje klasično umjetničke glazbe djeci se mogu približiti kroz vođenu fantaziju. Kroz vođenu fantaziju djeca zamišljaju određene situacije, likove, pojave, stvari pomoću riječi, pokreta, kretanja i zvukova. Vođena fantazija je zamišljena kao pomoć u objašnjavanju i shvaćanju glazbeno umjetničkog sadržaja te djeci pruža mogućnost slobodnog izražavanja.

3. LIKOVNA UMJETNOST

Likovna je umjetnost produkt estetske aktivnosti čovjeka kojom nastaje umjetničko djelo, odnosno to je aktivnost kojoj je cilj estetski vrijedne poruke prenositi drugim ljudima, kroz ostvarena likovna djela. (Herceg, Rončević, Karlavaris, 2010) Ako želimo upoznati svijet likovnih umjetnosti, onda moramo proučiti povijest likovnih umjetnosti, estetiku likovnih umjetnosti, materijalne (fizičke) elemente likovnih umjetnosti. Prije toga moramo naučiti kako treba gledati likovno djelo: sliku, kip, zgradu. Najprije trebamo naučiti umjetnost gledanja. Glavni i osnovni instrument za gledanje likovnog djela jest čovjekovo oko. Ali oko i gledanje mora također biti dovoljno likovno probuđeno i likovno obrazovano. To znači da moramo poznavati likovni jezik. Kao što je pjesma umjetničko djelo koje je stvoreno pomoću književnog osjećaja za jezik, tako su slika, kip i zgrada umjetnička djela koja su stvorena pomoću likovnog osjećaja za jezik crte, boje i oblika. Svim su ljudima fizički dostupna i umjetnička djela, ali tek onaj koji je sposoban prihvatiti visok stupanj likovne kulture i likovno iskustvo može govoriti o potpunom doživljaju umjetničke vrijednosti te tako sebe estetski i duhovno obogatiti. Likovna umjetnost se sastoji od različitih likovnih područja: crtanja, slikanja, grafike, kiparstva, dizajna, vizualnih komunikacija, arhitekture. Likovnom umjetnošću prikazuju se nečije ideje i vjerovanja. Prema autoru Petraču (2015) likovna umjetnost se dijeli na slikarstvo, kiparstvo, arhitekturu, urbanizam i primijenjenu umjetnost. Umjetnička djela govore o odnosu umjetnika prema društvu, o duhu vremena u kojem je određeno djelo nastalo i o onome što nam govori danas.

Likovna umjetnost u odgoju i obrazovanju do današnjih je dana najviše usmjerena na dječje stvaralaštvo i fenomen dječjeg crteža. Dječje stvaralaštvo je tema od koje počinje likovna pedagogija i odnosi se na predškolski i školski uzrast. Učenje o likovnim umjetnostima uspostavlja se kroz likovno stvaralaštvo i poticanje kreativnosti u praktičnom radu. Crtanje i likovno izražavanje kod djece predškolske dobi urođena je potreba (Bosnar, 2018). Pojam likovne umjetnosti ne odnosi se samo na likovna djela već i na međusoban odnos likovnih disciplina. Sagledavanje umjetničkog djela uvijek polazi od cjeline / kompozicije, od toga u kojem je mediju nastala, pa sve do tehnike i materijala.

3.1. Likovni jezik djece

Likovni jezik ili likovni izraz djece urođena je sposobnost izražavanja, komuniciranja i oblikovanja. Tu sposobnost djeca razvijaju iz prirodnih potencijala, u vidu spontane interakcije unutrašnjeg svijeta djeteta i vanjske okoline. Likovni jezik omogućuje uvid u događanja u njihovoj svijesti pa samo njegovo upoznavanje i razumijevanje ima itekakvo značenje za sve koji se bave odgojem i životom djece. Oblici likovnog izražavanja djeluju kao povratna sprega koja osnažuje i izgrađuje sposobnosti percipiranja, predočavanja i poimanja te sposobnosti oblikovanja i stvaranja. Likovne stvaralačke sposobnosti razvijaju se samo onoliko koliko je pojedinom djetetu dano pravo na njegovu osobnu individualnost (Belamarić, 1986).

Likovni jezik najmlađe djece temelji se na likovnim simbolima koji izražavaju unutarnju ili vanjsku stvarnost djeteta. Prema Belamarić (1986) likovni se simboli javljaju spontano i oni nastaju kao sastavni dio procesa u samoj svijesti djece, oni govore o univerzalnim sadržajima života. Skup likovnih simbola predstavljaju ravne, kružeće, vodoravne, horizontalne, okomite, vertikalne, kose linije, zatim šaranje, mrlje, točke- crtice, niz, krug, kvadrat, štapić i otvor tj. udubina. Simboli u likovnim radovima kod djece predstavljaju specifične oblike dječjeg spoznavanja života te se otkriva njihovo gledanje na svijet i na upoznavanje pojedinačnih i složenih pojava realnosti. Likovni jezik se ne može svesti samo na likovne elemente, već i na slojeve likovnog djela odnosno duhovne elemente, a prema Herceg i sur. (2010) to su :

- Motiv i tema
- Materijal- medij
- Likovni elementi- likovna struktura i poruka
- Kreativnost umjetnika
- Individualne značajke umjetnika
- Metode oblikovanja
- Vremenski, prostorni i socijalni utjecaji

Herceg i sur. (2010) dalje navode kako gore navedeni elementi likovnom izrazu osiguravaju opstanak kao složeni znak, a znak definiraju kao određeno estetsko značenje jer bez estetskog značenja nema umjetničkog djela.

3.2. Razvoj likovnog izražavanja i stvaranja kod djece

Postoje razna gledišta o dječjem likovnom izražavanju. Neki govore da je to urođena sklonost za igru, drugi da dijete zadovoljava svoju unutarnju potrebu za izražavanjem, a treći pak govore o motoričkoj aktivnosti kao obliku likovnog izražavanja. Grgurić i Jakubin (1996) ističu kako se dijete likovno izražava kako bi prikazalo ono što ga uistinu zanima i ispunjava dok s druge strane dijete je oduševljeno i materijalom s kojim radi ali i procesom rada te samim pokretima koji nastaju tijekom rada. Ono što je za dijete bitno su doživljaj i akcija. Tijekom razvoja djetetove likovnosti bitna je potreba da neprestano mijenja sadržaj koji proizlazi iz želje za aktivnim spoznavanjem i izražavanjem doživljenog odnosno stvorenog. Jasniji i kompletniji uvid u likovno izražavanje djece daje izravno promatranje djece koja sudjeluju u likovnoj aktivnosti. Grgurić i Jakubin (1996 :27) ističu nekoliko stvari koje nas mogu impresionirati za vrijeme likovnog procesa kod djece :

- Dijete je cjelovita individua te se upravo to očituje u njegovom pristupu likovnom izražavanju
- Djeca su zainteresirana za svladavanje oblika i izbor boja
- Izraz odnosno simbol predstavlja određeno zbivanje i emocijski angažman
- Dijete je angažirano samim procesom
- Likovni govor se kroz likovno djelo događa i traje u sadašnjosti

Nadalje dječji likovni izraz često se promatra kao pokušaj vizualne interpretacije , što dovodi do pogrešnog tumačenja likovnog izraza. Za valjanu interpretaciju djetetova likovnog izraza tj. djela najvažnije je shvaćanje njegovih spoznajnih mogućnosti (Grgurić i Jakubin,1996). Za svaku čovjekovu aktivnost potrebne su određene sposobnosti, pa i za likovno izražavanje postoje sposobnosti koje se moraju aktivirati da bi se ostvarilo željeno postignuće. Likovno postignuće koje u osnovi ima

autonomnost likovnog jezika, korektno upotrebljen materijal i postupak, ipak ovisi o stvaralačkoj snazi umjetnika. Kao što dijete otkriva biljku (oblik, boju, miris, rast) tako otkriva i ono što se nalazi na papiru, platnu ili prostoru. Petrač (2015) iznosi kako dijete prema svom stupnju intelektualnog razvoja (od konkretnog likovnog mišljenja prema apstraktnom) percipira likovno djelo, te kako je važno da odlazi u prirodu i u njoj otkriva stvoreni svijet, te otkriva i spoznaje rezultate ljudske djelatnosti.

Tako autori Herceg i sur. (2010) navode kako je osnovni zadatak odgojitelja odnosno roditelja poticati dijete na likovno izražavanje i pratiti ga kroz njegov razvoj, osiguravajući mu nove spoznaje i iskustva, te ga jačati u samopouzdanju, stvaranjem novih procesa i sposobnosti razlikovanja važnog od nevažnog. Svi ovi procesi doprinose do razvoja djetetove ličnosti. Likovnim se izražavanjem potiče individualnost djeteta, samosvijest u rješavanju problemskih zadataka, njegova samostalnost te mnoge druge kompetencije. Ujedno likovnim izražavanjem dana je sloboda djeci u izboru sadržaja i likovno-tehničkih sredstava. U likovnom stvaranju sudjeluju vizualne, intelektualne, emocionalne te motoričke sposobnosti koje je važno razvijati, jer će o njihovoj razvijenosti i odgovarajućem odnosu ovisiti ostvaren stupanj likovne kulture, ali i likovne aktivnosti i same likovne procjene.

4. DJEČJE STVARALAŠTVO

Dječja okolina, predškolska ustanova i svi sudionici koji se bave odgojno obrazovnim radom dužni su osigurati stimulativnu sredinu, prostor i raznovrsne materijale, kako bi svako dijete nesmetano biralo i pronalazilo elemente koji su u skladu s njegovim potrebama i mogućnostima, te kako bi s odabranim materijalima obogaćivalo svoje dječje stvaralaštvo (Došen-Dobud,1995).

Belamarić(1986) objašnjava kako je za dječje stvaralaštvo najvažnija sloboda koja im omogućava da budu ono što jesu, da vide na svoj način te da poimaju i misle svojom logikom. Prateći pojavu vanjskog ili unutarnjeg svijeta na sebi svojstven način njihova će interpretacija biti stvaralačka, a pokretač svega je unutarnji poriv koji se očituje radoznalošću i interesom djece. „Kada neki oblik ili pojavu dijete vrlo pažljivo promatra, kada je njima potpuno zaokupljeno, onda uz vidljive podatke i činjenice otkriva i njihov smisao i značenje.“ (Belamarić, 1986, str. 256) Da bi se opaženi sadržaji i otkrića razvili te dublje i trajnije urezali u svijest djece, potrebno ih je konkretizirati na način izražavanja putem nekoga medija odnosno umjetnosti. Najčešće se izražavanje događa u likovnom stvaralaštvu, raznim likovnim sredstvima koja su djeci pristupačna. Autori (Herceg i sur., 2010) navode kako je odgojitelj onaj koji djeci približava svu složenost likovnog fenomena kako bi ih upoznao s likovnom umjetnošću, tako da im postupno objašnjava elemente i pojavnosti likovne umjetnosti, na njima prihvatljiv način.

Glazbenim se stvaralaštvom djeca u svojoj okolini mogu izražavati kroz pjevanje, plesanje, sviranje, te ono što čuju i dožive tijekom slušanja određene skladbe mogu pretočiti kroz likovno stvaralaštvo te tako izraziti sebe i način na koji doživljavaju svoje osjećaje, potrebe a i samu okolinu u kojoj borave.

Usmjeravanje opažanja, aktiviranje sjećanja, maštanje, zamišljanje, potvrđivanje te igre likovnim materijalima samo su neki od načina kojima možemo pobuditi svijest odnosno interes za likovno izražavanje ili stvaranje. Korištenjem navedenih načina, stvaralaštvo može itekako postati stalni i aktivni član djetetovog življenja i događati se potpuno prirodno, te razvijati njihovu svijest i sposobnost (Belamarić,1986).

Na poticanje i razvoj dječjeg stvaralaštva najviše utječu odgojitelji jer su oni odgovorni za vođenje umjetničkih aktivnosti u odgojno- obrazovnim ustanovama (Herzog i sur., 2018).

4.1. Uloga roditelja u poticanju dječjeg stvaralaštva

„Utjecaj obitelji na odgoj i obrazovanje predškolskog djeteta vrlo je važan. Toplina međusobnih odnosa, briga majke i oca, pozitivni odnosi među braćom i sestrama blagotvorno utječu na sigurnost, djetetovu uravnoteženost i njegov individualni razvoj (Herceg i sur., 2010).“

Roditelj, odgojitelj i svaki odrasli sudionik u dječjim akcijama i sam postaje društveno bogatiji dječjim ostvarenjima i originalnim djelovanjima. Odrasle osobe nisu i ne smiju biti samo promatrači, oni svojim djelovanjem potiču dječju volju, maštu i stvaralaštvo. Prihvatanjem djeteta kao proaktivnog bića itekako pridonosi ulozi roditelja odnosno odgojitelja, na partnerski djeci prilagodljiv način (Došen-Dobud,1995).

Miljak (2009) ističe da djeca od malena uče s lakoćom, brzinom i zadovoljstvom koju nikad u životu neće postići. Djeca živeći uče i uče živeći. Učenje je njihova prirodna potreba kao što im je potrebna hrana, voda i zrak tako im je potrebno i učenje. Kada djetetu ne bismo dali dovoljno hrane ili vode nastao bi zastoj u njegovom razvoju, kao što bi nastao zastoj u njegovu stvaranju, onestvarajući mu prilike i uvjete za rast i razvoj kroz dječje stvaralaštvo.

4.2. Uloga odgojitelja u poticanju dječjeg stvaralaštva

Zahtjevnost i kompleksnost profesije odgojitelja, uz prethodno obrazovanje, obvezuje odgojitelje na cjeloživotno učenje i stručno usavršavanje. Kompetencije odgojitelja su vrlo bitan čimbenik u poticanju dječjeg stvaralaštva. One kompetencije koje su ključne za odgojitelje odnose se na kombinaciju znanja, vještina i sposobnosti koje su stečene tijekom obrazovanja ali i u odgojno- obrazovnoj praksi. Područja likovne i glazbene umjetnosti važan su aspekt djetetova cjelovita razvoja

koja utječu na emocionalni, kognitivni, socijalni i psihomotorni razvoj od najranije dobi. Pri djetetovu umjetničkom izrazu potrebna je adekvatna podrška i usmjerenje te pouzdana razina odgojiteljevih umjetničkih znanja, vještina i sposobnosti (Herzog, Bačlija, Županić- Benić, 2018) .

Autori (Herceg i sur., 2010) ističu kako je osnovni zadatak odgojitelja na poticanju dječje aktivnosti, kreativnosti osiguravajući nove spoznaje i iskustva, ali i jačanju samopouzdanja, uspoređivanja, zaključivanja, stvaranju novih procesa koji doprinose stalnom razvoju djetetove ličnosti. U zajednici koja uči, Slunjski (2006) ističe kako svi sudionici imaju mogućnost konstruirati dublje razumijevanje i višu razinu znanja koje počinje dijalogom, a razvija se tijekom procesa timkog, suradničkog učenja. Tako u stalnoj interakciji i dijalogu djeca podižu osobnu ali i grupnu razinu znanja u odgojno obrazovnoj ustanovi, te teže daljnjem napretku u svom osobnom razvoju.

Ljubetić (2009) stavlja naglasak na važnost prostornog i materijalnog okruženja za razvoj dječjeg stvaralaštva u odgojno-obrazovnoj ustanovi, ističući kako prostor u kojem djeca borave mora biti oblikovan tako da omogućuje i potiče aktivno konstruiranje znanja, odnosno učenje činjenjem. Istodobno, kvalitetno i poticajno primjereno, dinamično okruženje, omogućuje i potiče na učenje odgojitelje, pružajući im uvid u snalaženje djece u mnogo raznovrsnijim situacijama i aktivnostima. Čudina – Obradović (1990) navodi kako su osnovna znanja o nadarenosti važna za postizanje poticajne atmosfere, te kako nije potrebno da sam odgojitelj bude kreativni stvaralac. Njegova je zadaća da zakoči dječji emotivni kreativni sklop.

5. GLAZBA KAO POTICAJ DJEČJEM LIKOVNOM STVARALAŠTVU

Likovna i glazbena umjetnost razlikuju se po svojim izražajnim sredstvima i djeluju na čovjeka putem različitih osjetila. U odgojno obrazovnoj ustanovi ovakav oblik istraživanja kod djece aktivira stvaralačku maštu koja utječe na razvoj auditivnog percipiranja te prenošenja istog kroz likovni izričaj. Provođenjem glazbenih aktivnosti kroz likovno stvaralaštvo otvaramo put prema dječjem osobnom doživljaju ,odnosno omogućujemo da dijete postane subjektom stvaranja. Dječji likovni izričaj mora biti rezultat njegovog samostalnog doživljaja i kreativnog čina (Kušević, 2000).

Majsec-Vrbanić (2008) smatra kako ciljano poticanje glazbom u najranijoj dobi, osim što oduševljava dijete, postaje temelj za nastavak edukacije na području glazbe koja zasigurno doprinosi svestranijem i skladnijem razvoju djetetove osobnosti, kako emocionalnom tako i kognitivnom. Glazbu objašnjava i kao neverbalnu komunikaciju koja je ponekad jedina u kojoj se djeca ne razlikuju. Potičući djecu glazbom i njenim elementima, pobuđujemo kreativnost i maštu. Moć glazbe s njenim elementima - ritam, dinamika, tempo i melodija, potiče ne samo fizičke već i emocionalne i mentalne odgovore, ali usprkos tome mi ne možemo u potpunosti objasniti kako i koja glazba na koji način djeluje.

5.1. Uvod u istraživački projekt

Umjetnost bi trebala biti otvorena i slobodna, a istraživanja bi trebalo voditi prema intuiciji, bez znanja kuda nas vode, tek kada se dođe do cilja shvaćamo što se se putem događalo. Belamarić (1986) ističe važnost dječje mašte u slobodnom, spontanom i osmišljenom vođenju u likovnom izražavanju svega što čini okolinu i život djece. Dječje stvaralaštvo se potiče prvenstveno navikom na slobodno i neometano likovno izražavanje. Pri tome se misli na svaku pojavu, pojam, osjećaj, glazbu o kojoj nemaju nikakvih podataka, djeca će pronaći likovni smisao odnosno likovno tumačenje. Balić Šimrak i Bakotić (2016) objašnjavaju da velik utjecaj na dijete ima i igra. Procjenjuje se kao najvažnija djetetova aktivnost kroz koju dijete

spoznaje i istražuje svijet oko sebe. Kroz igru, snaga mašte se itekako vrlo brzo aktivira te je ona ključna za svako djetetovo razvojno područje.

Za ovaj istraživački projekt korištene su različite klasične skladbe stranih i domaćih autora u svakodnevnoj dječjoj igri i boravku u odgojno obrazovnoj ustanovi. Za sam projekt odabrala sam 2 stavke iz glazbenog djela *Carneval of the Animals* (Karneval životinja) skladatelja Camillea Saint-Saensa kao poticaj za razvoj likovnog stvaralaštva. Ideja i inspiracija je potekla od djece koja su pokazala veliki interes za slušanjem glazbe, kroz razne glazbene aktivnosti, ali i likovno izražavanje u svakodnevi.

5.2. Ciljevi istraživačkog projekta

Glazbeno-likovni razvoj djeteta je temelj ovoga istraživanja te značajno utječe na razvijanje socio-emocionalnog, spoznajnog, govornog te tjelesnog i psihomotornog razvoja djece. Cilj ovog istraživanja je bio potaknuti djecu na izražavanje najprije kroz pokret, ples, glazbene igre, a zatim i kroz likovno stvaralaštvo uz korištenje klasične umjetničke glazbe. Ovim radom se klasična umjetnička glazba pokušala približiti djeci u odgojno obrazovnoj ustanovi najprije kroz igru a kasnije kroz likovno stvaralaštvo.

Pretpostavke ovog rada su sljedeće:

- Tempo glazbenog djela će utjecati na odabir spektra boja
- Slikarske tehnike će utjecati na način likovnog izražavanja djece

U istraživačkom djelu rada prikazane su glazbene i likovne aktivnosti putem kojih je djeci dana prilika da istražuju klasičnu (umjetničku) glazbu, instrumente i likovne tehnike. Tijekom istraživanja aktivnosti su spojem dviju umjetnosti potaknule dječji doživljaj i emocije, te njihova mašta i stvaralaštvo postaju vidljivi kroz likovni izraz.

Istraživanje je provedeno u Dječjem vrtiću Mali Princ, u odgojno-obrazovnoj skupini Ježići te je trajalo približno dva mjeseca, kroz rujnu i listopad 2019. godine. Skupina u kojoj je provedeno istraživanje broji 29 djece u dobi od 4-5 godina.

5.3. Motivacija i tijek istraživačkog projekta

U toku prijedodnevni aktivnosti u odgojno-obrazovnoj skupini Ježići, djevojčica H.K. donijela je u sobu dnevnog boravka knjigu o glazbi, glazbenim instrumentima, orkestru i sl.. Prilikom zajedničkog listanja knjige, djeca su pokazala veliki interes za glazbenim instrumentima i samom glazbom. Djeca su na slikama uočili instrumente s kojima su se već imali prilike susresti. Slike su ih potaknule na daljnji razgovor o instrumentima koje su već negdje vidjeli ili koristili.

Slika 1. Listanje knjige i komentiranje viđenog

Aktivnost se nastavila kroz glazbenu igru Glazbenik tijekom koje su djeca međusobno predstavljala njima poznati instrument. Djeca su glazbala predstavljala tako da su oponašala zvuk koji proizvodi određeni instrument i način sviranja.

Slika 2. Glazbena igra: Glazbenik

Nadalje, dječji interes je nastavljen kroz igru Glazbeni kipovi, tijekom koje su se djeca izražavala pokretom. Prestankom glazbe djeca su se prestala kretati i zauzela određeni položaj tako da predstave određeni lik. Primjerice djevojčica N.K. je zauzela položaj balerine. Dječak P.P. je zauzeo položaj sportaša.

Slika 3. Glazbena igra: Glazbeni kipovi

Za vrijeme provođenja projekta u Dječjem vrtiću Mali Princ gostovala je udruga Malo svjetlo s predstavom Martin u kazalištu koja je dodatno zainteresirala djecu za različite vrste glazbenih instrumenata koji su bili prisutni u predstavi. U predstavi Martin u kazalištu riječ je o lovačkom psu Martinu koji se, igrajući se sa svojim bratom Berom, izgubi u velikom gradu i zaspe pred dječjim kazalištem. Tu ga nađe spremačica Francika i uvede ga u kazalište i smjesti ga u prostoriju punu potrganih i raštimanih instrumenata koji vremenom postaju njegovi prijatelji. Tu je i šef kazališta koji ne voli pse, ali se ipak vremenom odobrovolji, popravi potrgane instrumente i prihvati Martina. Instrumenti zajedno s Martinom zajedno muziciraju, presretni jer konačno mogu svirati. A Martin naposljetku pronade i svog brata Beru kojeg je izgubio u oluji. Djeca su se tijekom predstave mogla upoznati s glazbenim instrumentima kao što su flauta, violina, viola, violončelo, kontrabas, udaraljke, klavir na djeci primjeren način.

Slika 4. Izvedba predstave Martin u kazalištu

Po završetku predstave djeca su bila puna raznih dojmova. Dječak L.K. je rekao kako ga je zvuk violine podsjetio na lik iz crtića. Nadalje, djevojčice su bile oduševljene flautom te su tijekom cijelog popodneva imitirale sviranje i zvukove flaute.

Za vrijeme jednog prijepodnevnog okupljanja na tepihu, djeci sam pročitala slikovnicu pod nazivom Kvartet u F-duru. Interes djece je bio prisutan već pri samom početku čitanja slikovnice. Slikovnica opisuje gudačke instrumente na vrlo zabavan i djeci razumljiv način. Nakon čitanja uslijedio je razgovor o pročitanom. Velika većina djece je prepoznala violinu kao instrument dok su im ostali instrumenti bili nepoznati. Nakon razgovora o pročitanj slicovnici uslijedilo je slušanje glazbene stavke Labudovi iz glazbenog djela Karneval životinja. Predložila sam djeci da zatvore oči i da se pokušaju opustiti tijekom slušanja skladbe. Nakon slušanja razgovarali smo o doživljaju glazbe i osjećajima za vrijeme slušanja.

Slika 5. Slušanje glazbe

Doživljaji djece nakon slušanja skladbe sporijeg tempa:

Dječak R.I. (5 g.) :“Osjećao sam se kao da sam na moru.“

Djevojčica D.S. (4,5 g.): „ Imala sam osjećaj kao da negdje letim.“

Djevojčica M. K. (5 g.): „ Osjećam se kao da sam na balu.“

Djevojčica H.K. (5 g.): „ Osjećam se kao da vozim zmaja.“

Dječak L.I. (5,2 g.): „ Idem negdje na put.“

Dječak K.J. (4.9 g.): „ Osjećam se kao da odmaram i uživam.“

Na temelju izjava djece može se zaključiti sljedeće:

- Glazba je djecu opustila i otvorila put slobodnom izražavanju djece
- Glazba je djecu podsjetila na neko ugodno sjećanje i otvorila put dječjoj mašti.

Nakon iznošenja dojmova tijekom slušanja, ponovili smo istu skladbu, ali uz mogućnost slobodnog izražavanja pokretom. Već na samom početku djevojčice su bile opuštenije i spremnije u izražavanju dok su se dječaci držali skupa i tako činili „mali orkestar“.

Slika 6. Izražavanjem pokretom uz glazbu

Nakon slušanja sporijeg tempa skladbe uslijedio je brži tempo skladbe i sve je jednako provedeno kao i sa sporijim tempom. Osim što su izjave djece ovaj put bile drugačije.

Djevojčica K.B. (4,8 g.): „Osjećala sam se kao da bježim od nekoga.“

Djevojčica M.K. (5. g): „Imala sam osjećaj kao da trčim negdje.“

Dječak D.K. (5,2 g.): „ Osjećao sam se kao da trčim po planini.“

Dječak L.I.(5 g.): „Osjećao sam se kao da se vozim negdje daleko i jako brzo.“

Djevojčica K.M. (5,2 g.): „ Osjećam se kao da sviram bubnjeve.“

Dječak L.P. (5 g): „ Pomislio sam da mi dolazi lav.“

Na temelju izjava djece može se zaključiti sljedeće:

- Tempo glazbe je kod djece izazvao osjećaj brige i straha,
- Tempo glazbe je unio blagi nemir među djecom.

Nakon odslušanih skladbi s djecom sam razgovarala o instrumentima koje su prepoznali tijekom slušanja glazbe. Djeca su prepoznala zvuk klavira, violine, bubnjeva itd. Potaknuta njihovim odgovorima dana im je prilika da se okušaju u sviranju piana. Prije samog sviranja djeca su bila jako uzbuđena i sretna, jedva su dočekala da samostalno zasviraju. Svako dijete je pritiskalo tipke piana te su paralelno pratili zvuk instrumenta. Djeca najbolje razumiju stvari i pojave kada ih dožive osobno.

Slika 7. Sviranje piana- djevojčice

Slika 8. Sviranje piana-dječaci

Svim provedenim aktivnostima kod djece je stvoren temelj za daljnja istraživanja i usmjeravanje djece kroz glazbeno i likovno izražavanje.

5.4. Likovno izražavanje djece slušanjem skladbe

Likovni jezik djece omogućuje uvid u događanja u njihovoj svijesti. Likovnim izražavanjem potiče se individualnosti djeteta, njegova samostalnost, samosvjesnost pri rješavanju problemskih zadataka te mnoge druge kompetencije. Vanjski poticaj koji je prisutan u ovom istraživanju je sama glazba, dok se unutarnji poticaji odnose na individualni emocionalni doživljaj djeteta prilikom likovnog izražavanja. Nit vodilja s kojom je vođena ova aktivnost jest sloboda u dječjem izražavanju, doživljavanju onoga što čuju za vrijeme slušanja, pokušaju prenošenja svojih osjećaja, misli i doživljenog iskustva.

Aktivnost likovnog izražavanja je započela slušanjem skladbe *Carneval of the Animals- Swan*, autora Camille Saint-Saëns tijekom okupljanja djece na tepihu. Za vrijeme slušanja skladbe jedan dio djece je zatvorio oči dok se drugi dio djece nije mogao koncentrirati na slušanje glazbe. Likovno izražavanje je započelo korištenjem tempera kao slikarske tehnike. Djeca su svoj doživljaj glazbe prenijela na papir,

birajući toplije ili hladnije boje likovnog spektra. Prilikom same aktivnosti veći interes je bio prisutan kod djevojčica nego kod dječaka.

Likovno izražavanje djece slušanjem skladbe sporijeg tempa

Glazba: Camille Saint-Saëns- Carnaval of the Animals- Swan

Slikarska tehnika: Tempera – spektar toplijih i hladnijih boja

Skupina: Srednja skupina Ježići- djeca u dobi od 4-5 godina

Slika 9. Likovno izražavanje djece

Slika 10. Likovno izražavanje djece

Dječji radovi:

Slika 11. „ Tipke klavira“ , djevojčica K.M. (5.g.)

Priloženi rad oslikala je djevojčica K.M. Slušanjem glazbe sporijeg tempa djevojčica je prikazala klavir i tipke klavira. Koristila je više boja iz hladnijeg nego iz toplijeg spektra. Debljina linija prikazuje njen osjećaj za ton. Jači tonovi su oslikani debljim linijama, dok su tanjim linijama prikazani nježniji tonovi. Okvir klavira je puno manji od tipki, koje su u ovom radu predimenzionirane. Zanimljivo je bilo promatrati njeno iščekivanje zvuka i oslikavanje tonova.

Slika 12. Djevojčica K.M. (5g.): „Cvjetna livada“

Djevojčica je naslikala livadu s dva cvijeta. Cvjetovi se ističu u radu zbog centriranja rada i veličine cvjetova. Motiv neba je rađen s ravnim potezima kista, a laticice su ispunjene kružnim pokretima kista. Motiv trave je oslikan vodoravnim i okomitim linijama pri čemu je vidljiv rast trave. Tijekom likovnog izražavanja primijetila sam kako se djevojčica dugo zadržala u oblikovanju latica cvijeća. Djevojčica je koristila više hladnijih boja u odnosu na toplije.

Slika 13. Djevojčica M.K.(5g.):“ Proljeće“

U priloženom radu vidljivo je podjednako korištenje toplijih i hladnijih boja. Iz crteža su vidljivi likovni motivi cvijeća koji se nalaze na liniji tla u sredini, dok je nebo prikazano na liniji neba. Cvjetovi su uspravnog položaja. Motiv neba i trave je oslikan ravnim potezima kista. Tijekom slušanja skladbe djevojčica se prepustila slušanju, ali i likovnom izražavanju koristeći i svoj prst, kako bi prikazala doživljaja proljeća kroz kretanje bombona po papiru. Djevojčica je svoj prst umakala u boju i ostavljala tragove na papiru.

Slika 14. Djevojčica H.D.(5g.): „Srca i šareni bomboni“

Na slici je prikazan motiv srca te šareni bomboni. Djevojčica je pretežito koristila toplije boje te je svaki bombon naslikala drugom bojom kružnim pokretima kista. Motiv srca se nalazi na liniji tla i uspravnog je položaja. Linije unutar srca prikazuju funkciju srca. Djevojčica je izjavila da je to srce koje izbacuje šarene bombone. Motiv srca je predimenzioniran u odnosu na druge motive ovoga rada što upućuje da je dijete puno emocionalne topline.

Slika 15. Djevojčica K.J. (5 g): „Leptirko“

Na slici je prikazan motiv leptira, sunca i cvijeta što odaje dojam da je skladba djevojčicu asocijala na proljeće. Motiv leptira je predimenzioniran u odnosu na cvijet i sunce. Simbol smiješka unutar leptira ostavlja dojam na neko pozitivno iskustvo. Svaki motiv je ispunjen određenom bojom. Djevojčica je bila vrlo pažljiva prilikom slikanja. Vidljivo je podjednako korištenje toplijih i hladnijih boja.

Slika 16. Djevojčica E.D. (5.g): „Proljeće“

Na slici su vidljivi motivi proljeća. Kako bi naglasila dinamičnost proljeća, njegovo buđenje i živahnost, odnosno kretanje, djevojčica E.D. je koristila tehniku tapkanja kista po papiru. Na liniji tla je prikazan zeleni cvijet koji ima uspravan položaj. Narančasti cvijet je u lebdećem položaju. Za svaki motiv korištena je samo jedna određena boja. Simboli srca su oslikani dvjema bojama koje su u međusobnom kontrastu. Pretpostavka ovog rada je da ta dva srca predstavljaju djevojčici najbližike osobe (majku i oca).

Slika 17. Djevojčica E. K. (4,5 g.) : „Sviranje klavira“

Djevojčica E.K. se potpuno uživjela u skladbu i prenošenje onoga što čuje na papir. Pokreti ruke su pratili tempo skladbe. Kružnim pokretima ruke prilikom slikanja

djevojčica je miješala boje te se u jednom trenutku i ustala kako bi imala veću mogućnost pokreta kako ruke tako i tijela. Miješanjem boja djevojčica je dobila nove nijanse boja te je svoje oduševljenje pokazivala drugoj djeci.

Slika 18. Dječak L.F. (5,3g.): „Auto i ja“

Slika dječaka L.F. prikazuje auto koji sam dječak vozi. Na slici je vidljivo cijelo tijelo dječaka koje je u funkciji, jer je ruka u pokretu, odnosno na volanu. U radu su korištene sve boje osim ljubičaste. Kotači na autu su na liniji tla. Dječak je vrlo spretno i pažljivo koristio svaku boju, što se moglo vidjeti tijekom slikanja i povlačenja linija. Dječak je vrlo samouvjeren u likovnom izražavanju. Prikazan motiv je blizak djetetu.

Slikarska tehnika- Pastela

Slika 19. Djevojčica E.D.(5g.): „Vesela slika“

Djevojčica E.D. jako voli motive prirode. Na slici su vidljivi motivi oblaka, duge, sunca, cvijeća i srca. Motiv neba je slikan vodoravnim linijama pastele. Cvjetovi na slici su uspravnog položaja. Središnji motiv ovog rada je duga i puno srca. Motivi neba i trave su oslikani vodoravnim debljim linijama. Crtež je ispunjen vedrinom i veseljem koje je vidljivo izborom boja i najavi proljeća. Vrlo slični motivi su prikazani i u tehnici slikanja s temperom.

Slika 20. Djevojčica K.G. (4,8g.): „Ja, cvijet i srce“

Na slici su vidljivi motivi srca, cvijeta i lik djevojčice. Korištene su osnovne boje u crtežu. Djevojčica ovom slikom predstavlja sebe i svoj osobni unutarnji doživljaj svijeta. Glava djevojčice je ispunjena detaljima, te kao takva predstavlja centar za osjetilnu aktivnost. Kosa predstavlja spol lika. Rašireni prsti na ruci djevojčice predstavljaju pokrete. Motiv srca je prikazan hladnijom bojom. Lik djevojčice i motiv cvijeta su u uspravnom položaju, dok se motiv srca naginje prema lijevoj strani rada. Prikazani motivi su bliski djetetu.

Slika 21. Djevojčica K.M. (5g.) : „Leptir i cvijeće“

U svom radu djevojčica K.M. je oslikala cvijet, leptira, sunce, oblak i cvijeće. Za svoj rad djevojčica je birala boje iz toplijeg i hladnije spektra. Zanimljivost ovog crteža je u motivu cvijeta, kojem je djevojčica istaknula oči i usta u sretnom raspoloženju, po tome se može zaključiti da se tijekom slikanja djevojčica upravo tako i osjećala. Kroz likovni izraz ove djevojčice vidljiva je preciznost i osjećaj za detalje.

Slika 22. Dječak M.R. (5g.): „Duga i balon“

Dječak M.R. u ovom crtežu je koristio toplije boje pastela. Jedina boja hladnijeg spektra predstavlja motiv balona. Motivi duga, srce i balon su ispunjeni pastelom, dok je motiv sunca bez unutarnje ispune. Debljina linija predstavlja osjećaj za određeno iskustvo. Svi motivi osim sunca su ispunjeni bojom.

Slika 23. Dječak L.K. (5g.): „Ja i gitara“

Dječak L.K. je uz skladbu sporijeg tempa prikazao motiv gitare. Dječak koji svira gitaru je autor ovog crteža i nalazi se u samom središtu. Tijelo dječaka je u pokretu što se vidi iz raširenih nogu na slici. Iako je prisutno manje motiva na crtežu, dječak je koristio većinu ponuđenih pastela kako bi izrazio tonove tijekom slušanja skladbe. Ruke su prisutne iako zbog sličnosti boja, gitare i ruke su slabije vidljive. Posebnu

pažnju je posvetio samoj gitari i njenom slikanju. Dječak je oslikao funkcionalno biće. Nakon završetka crteža bio je jako ponosan i sretan.

Slikarska tehnika - Kolaž papir

Slika 24. Djevojčica N.T. (4,5g.): „Kućice i kabanice“

Na slici su vidljiva tri motiva istog značenja, ali različitih veličina i oblika. Ljubičastom bojom su istaknute kućice. Simboli koji su iznad kućica predstavljaju kabanice za kućice. Boje kabanica pripadaju istom spektru boja. Kako bi se što bolje prikazalo određeno iskustvo korišteni su geometrijski likovi trokuta i kvadrata. Velika pažnja je posvećena rubovima kabanica koji su oblikovani različitim načinima. Prikazani motivi su bliski djetetu.

Slika 25. Djevojčica M.K. (5g.): „Vesela slika“

Raznim motivima djevojčica je prenijela svoj doživljaj tijekom slušanja skladbe sporijeg tempa. Korištenjem geometrijskih likova djevojčica je prikazala motive kuće, duge, stroja za balone i balone koji izlaze iz stroja. Duga kao jedan od motiva se nalazi na liniji tla. Korištene boje kolaž papira pripadaju spektru toplijih boja i kao takve više prevladavaju na samom crtežu.

Slika 26. Djevojčica K.J (5g.) : „Izlet u prirodu“

Motivi vidljivi na slici prikazuju šator, stol, stablo, grmlje i kućicu. Više su korištene boje toplijeg spektra. Svi motivi na slici su u lebdećem položaju. Djevojčica se

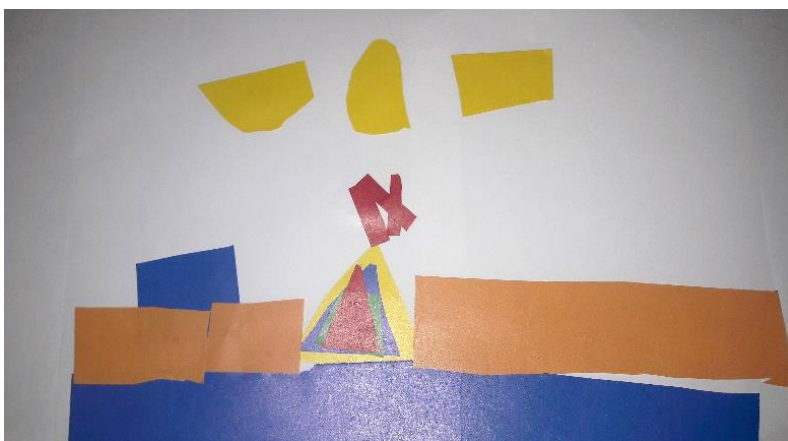

koristila slobodnim izborom boja što je vidljivo iz motiva grmlja. Motiv šator je u prvom planu, dok su svi ostali motivi u drugom. Prema motivima se može zaključiti kako je djevojčica prenijela svoj doživljaj izleta u prirodi.

Slika 27. Djevojčica K.N.(5g.) :“Klavir“

Na slici je prikazan klavir. Djevojčica je prikazala klavir kroz toplije boje , dok je samo jedna boja hladnijeg spektra zastupljena. Njena predanost izradi crteža je bila vrlo očaravajuća. Pomno je birala boje i pratila slijed istih. Kroz igru svijetlih i tamnijih tonova kolaža za pretpostaviti je da je djevojčica pratila glazbene elemente skladbe.

Slika 28. Djevojčica I.S. (5g.): „Plaža“

Slika prikazuje motive plaže, sunca, mora i indijanskog šatora. Djevojčica I.S. je koristila sve ponuđene boje kolaž papira. Glavni motiv ovoga rada je šator koji je ispunjen s više boja nego ostali motivi. Motivi su izraženi geometrijskim likovima kvadrata, trokuta i pravokutnika.

Slušanje skladbe bržeg tempa i likovno izražavanje uz glazbu

Glazba: Camille Saint-Saëns- Carnaval of the Animals- Lion

Slikarska tehnika: Tempera – spektar toplijih i hladnijih boja

Skupina: Srednja skupina Ježići- djeca u dobi od 4-5 godina

Slika 29. Djevojčica M.K (5g.): „Čarobno drvo“

Slika prikazuje crtež Čarobnog drveta djevojčice M.K. U radu su korištene sve ponuđene boje. Glavni motiv rada je čarobno drvo koje ispušta razne loptice koje lete po zraku. Loptice su različite veličine i boje i oslikane su kružnim pokretima kista. Motiv trave je oslikan vodoravnim debljim linijama, dok je motiv neba oslikan valovitim linijama. Čarobno drvo je uspravnog položaja. Djevojčica je bila

oduševljena kada je uvidjela da je sama stvorila novu boju, miješajući ponuđene boje na paleti.

Slika 30. Djevojčica H.K.(4,9): „Afrički instrument“

Djevojčica H.K. je naslikala Afrički instrument koristeći više toplije nego hladnije boje likovnog spektra. S desne strane je naslikala palicu s kojom se stvara zvuk instrumenta. Palica je oslikana okomitom debljom linijom. Donji dio instrumenta prikazuje žarke boje jer one označavaju snažan udarac tijekom sviranja. Prilikom razgovora s djevojčicom o njenom radu, bila je jako samouvjerenjena i čudila se drugim djevojčicama što nikada nisu vidjele ovakav instrument.

Slika 31. Djevojčica K.M(5,2 g.) : „Zalazak sunca na moru“

Na slici je vidljiv zalazak sunca na moru. Korištena je jedna boja iz svakog spektra. Kružnim pokretima je oslikala sunce koje je prenijela vodoravnim debljim linijama na more. Nebo je oslikano vodoravnim debljim linijama. Debljim linijama je oslikano i more, koje daje presjek valovitim pokretima kista. Djevojčica se tijekom likovnog izražavanja par puta znala zamisliti i prestati slikati.

Slika 32. Dječak R. L. (5g.): „Šuma“

Dječak R.L. nije mogao dočekati likovno slikanje na papiru. Vrlo je brzo izmjenjivao kistove i boje, te se tako slobodno izrazio. Korištene su sve boje iz likovnog spektra. Pokreti rukom izmjenjivani su tijekom slušanja skladbe. Korištenjem svih boja

dječak je izrazio motiv šume. Motiv šume je prikazan različitim linijama kretanja kojima označuje prostor i događaje u njemu. Debljina i izgled linija za dječaka predstavljaju neko svojstvo odnosno iskustvo koje je na apstraktan način izrazio kroz likovno izražavanje. Rubovi papira su bez ispunjene bojom.

Slika 33. Djevojčica L.S. (4.8 g.) :“ Instrumenti: klarinet, gitara, klavir“

Klarinet, gitara i klavir su motivi ovoga rada. Djevojčica L.S. je vrlo pažljivo birala boje. Uz slikanje je znala na tren zastati i slušati glazbu. Njen izraz lica je bio vrlo zanimljiv. Klarinet i gitara su oslikani okomitim debljim linijama. Tipke klarineta su naglašene po veličini te odaju dojam sviranja klarineta što je vidljivo po simbolima na desnoj strani klarineta. Djevojčica je svaku liniju pažljivo naglašavala tijekom likovnog izražavanja. Podjednako su korištene boje iz toplijeg i hladnijeg spektra.

Slika 34. Devojčica K. J. (4.9 g.) :“ Proljetna slika“

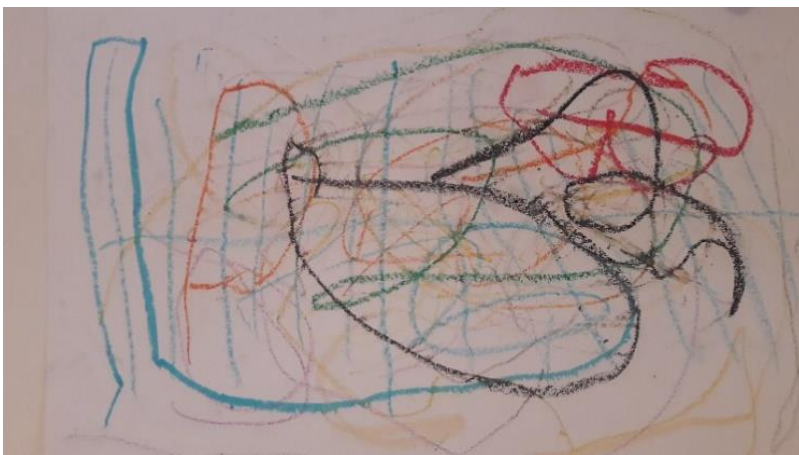
Slika Djevojčice K.J. predstavlja dva cvijeta i između njih jedan instrument, violončelo, te sunce koje je na liniji neba. Odabir boja ovoga crteža je podjednak. Crtež je oslikan čistim bojama, bez miješanja. Cvjetovi na ovom crtežu su na liniji tla i uspravnog su položaja. Sunce je na lijevoj strani crteža.

Slika 35. Dječak V.D. (4.8g.): „Sviranje klavira“

Dječak V. D. naslikao je u sredini klavir.. Kružnim pokretima kista dočarao je zvuk klavira. U radu se izmjenjuju boje toplijeg i hladnijeg spektra. Debljina linija označava tijek sviranja skladbe odnosno osjećaj za neko iskustvo koje je dijete prenijelo kroz tanje ili deblje linije. Tipke klavira su oslikane debljim okomitim linijama i izražene su crvenom bojom. Pažnja tijekom slikanja je bila usmjerena na slušanje skladbe ali i na pravilno slikanje linija.

Slikarska tehnika- Pastela

Slika 36. Dječak R.I. (4,5g.) :“Avionska nesreća“

Skladba bržeg tempa dječaka R.I je motivirala na korištenje različitih boja. Na slici su vidljive i tanje i deblje linije. Hladnije boje su prikazane debljim linijama, dok su toplije boje tanje i nježnije. Tijekom slikanja dječak je koristio različite pokrete ruke. U prvi mah se činilo da će se dječak izraziti motivima, ali njegov doživljaj unutarnje i vanjske motivacije je dao sasvim drugačiji dojam.

Slika 37. Djevojčica H.K. (5g.): „Druženje dječaka i djevojčica“

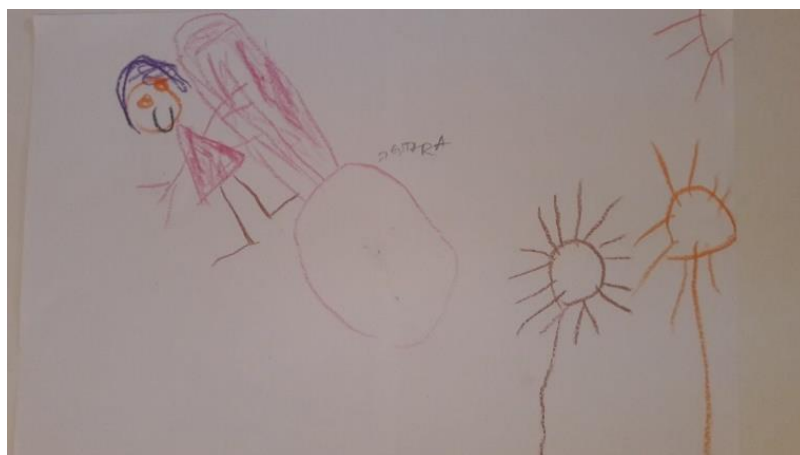
Slika prikazuje tri djevojčice koje sviraju bubnjeve i klavir i jednog dječaka koji radi vatru da im ne bude hladno. Crvena boja predstavlja simbol vatre. Svi likovi na slici su funkcionalna bića. Kroz likovno izražavanje više su korištene boje iz hladnijeg

spektra boja, iako sama slika ima itekako veliku vrijednost, kako je i sama djevojčica istaknula oni su svi prijatelji i brinu jedni o drugima.

Slika 38. M. K. (5g.): „Djevojčica na planini“

Djevojčica na planini je slika djevojčice H.K. koja se u početku odlučila na intenzivno slikanje samo s jednom pastelom. Nakon daljnjeg slikanja djevojčica se unijela u isticanje motiva. Motivi ove slike su sunce, srce, štap, djevojčica i gitara. Kružnim pokretima ruke je istaknula motive sunca i oči. Motiv planine je oslikan debljim i tanjim linijama okomitih dimenzija.

Slika 39. Djevojčica T.D. (5,2g.): „Sviram gitaru i cvijeće raste“

Djevojčica T.D. je oslikala sebe u sviranju gitare i veselom cvijeću koje nalikuje na motiv sunca vidljiv u gornjem desnom kutu. Motivi cvijeća se nalaze na liniji tla. Lik djevojčice predstavlja funkcionalno biće. Pojedini dijelovi motiva su ispunjeni

pastelom, dok drugi dijelovi nisu, ovisno o iskustvenom doživljaju. Djevojčica i gitara su u lebdećem položaju. Ono što krasi ovaj crtež je doživljaj djevojčice za vrijeme slikanja. U jednom trenu se ustala i otplesala po sobi svoj ples pokretima cijelog tijela.

Slika 40. Djevojčica K.L.(5g.): „Cvjetna livada“

Cvjetna livada djevojčice K. L. predstavlja slične motive kao i kod drugih djevojčica koje su se izrazile motivima proljeća. Korištene boje ovoga rada su više iz toplijeg spektra, negoli hladnijeg. Pažnja djevojčice tijekom slikanja najviše je bila usmjerena na latice cvijeća i unutrašnjost sunca učestalim kružnim pokretima ruke.

Slikarska tehnika – Kolaž papir

Slika 41. Dječak J.D. (5,5g.): „Auto koji putuje u Koreju“

Dječak J.D. cestu označava kvadratima, kako bi prikazao kretanje po prostoru. Na slici su vidljive sve boje iz spektra toplijih i hladnijih boja. Dječak J.D. je prvo nalijepio kvadrate a zatim je na kraju rada nalijepio auto. Pažljiv je bio u osluškivanju glazbe i izrezivanju oblika od kolaž papira.

Slika 42. Djevojčica D.S. (5,4g.):“ Smiješko i mačka“

Slika prikazuje smješka koji vodi mačka u šetnju. Djevojčica se jako trudila tijekom aktivnosti, pazeći i ističući svaki detalj na smiješku i mačku. Pozadina ovoga rada je narađaste boje koja daje dodatan efekt cjelokupnom radu. Korištene su sve ponuđene boje kolaž papira. Kroz likovni izraz ove djevojčice vidljiva je preciznost i osjećaj za detalje.

Slika 43. Dječak B.R. (5g.): „Nogometna utakmica“

Dječak B.R. je koristio dvije boje iz svakog spektra za prenošenje svog doživljaja tijekom slušanja skladbe. Iako je korištena samo jedanput, narančasta boja je bitan detalj ovog crteža. Dječak je svaku liniju prvo izrezao a zatim nalijepio na igralište. Linije na slici su različite debljine i kao takve predstavljaju osjećaj za određeno iskustvo. Tijekom aktivnosti dosta često je tražio pozitivnu potvrdu od druge djece.

Slika 44. Dječak P.V. (5,5g.):“ Dječak P. na kiši“

Slika prikazuje dječaka P.V. na kiši i grmljavini u borbi s morskim psima. Motivi kiše su prikazani hladnijim bojama, dok se u motiv grmljavine uvukla jedna topla boja. Motiv broda i morskih pasa prikazani su istom bojom iz toplijeg spektra.

Morski psi i brod su vidljivi na liniji tla jer su smješteni na donji dio papira. Geometrijskim likom trokuta prikazana je većina motiva ovoga rada.

Slika 45. Djevojčica J.S.(4,5g.): „Knjiga“

Na slici je prikazana knjiga s dva kvadrata. Tijekom likovnog izražavanja korištena je jedna boja iz hladnijeg spektra. Knjiga sadrži više priča što je vidljivo po pravokutnim oblicima kolaž papira te ravnom rezanju. Tokom lijepljenja kolaža djevojčica je pomno pazila na svaki sljedeći komad kolaža. Paralelnim slušanjem skladbe i likovnim izražavanjem djevojčica se izražavala i pokretima tijela.

5.5. Evaluacija projekta

Projekt glazba kao poticaj dječjem likovnom stvaralaštvu daje raznolikost glazbeno likovnih aktivnosti u odgojno obrazovnoj ustanovi. Glazba i likovnost su dvije vrlo slične, ali dovoljno različite vrste umjetnosti koji nude širok spektra istraživanja. U ovom radu dana je prilika kako djeci tako i meni kao odgojitelju na izgradnji svoje osobnosti ali i napretka u odgojno obrazovnom radu. Cilj ovog istraživanja je potaknuti djecu na izražavanje najprije kroz pokret, ples, glazbene igre, a zatim i kroz likovno stvaralaštvo korištenjem klasične umjetničke glazbe. Smatram kako je cilj ovog istraživanja ispunjen što je vidljivo po likovnim izričajima djece odgojne skupine Ježići, ali i otvorenosti djece za novim učenje i istraživanjem u glazbenim aktivnostima. Glazba je itekako zastupljena u odgojno obrazovnim ustanovama na različite načine i kroz razne aktivnosti. Klasična glazba je najmanje zastupljena i ne pridodaje joj se veliki značaj. Razlog tome je odgojiteljev strah od neuspjeha i njegovo izbjegavanje ulaženja u rizik. Iako kroz svoje iskustvo u radu s djecom smatram kako nikada ne možeš pogriješiti ako se dovoljno otvoriš i dopustiš sebi promjene. Sloboda koja mi je dana kroz ovaj rad najviše potječe od djece koja su glavni nosioci ovoga projekta. Jedan od ciljeva ovoga rada je proširiti glazbeno likovni razvoj djece, te smatram kako je kao takva i ispunjen. Pretpostavke koje sam postavila na samom početku ovog istraživanja su doprinijele tome da shvatim kako je svako dijete individua za sebe i da ga kao takvo treba prihvaćati. Bez obzira jesu li korištene sve ponuđene boje i jesu li na pravilan način izneseni unutarnji doživljaji slušanjem glazbe. Smatram kako slikarske tehnike utječu na likovno izražavanje djece samom ponudom različitog materijala, te njihovom zastupljenošću u odgojno-obrazovnom radu. Uspoređujući slike odnosno dječje radove po tempu glazbe uviđam kako je interes za likovno izražavanjem veći kod djevojčica nego kod dječaka. Razlog tome je poletnost i otvorenost kod djevojčica, dok je kod dječaka vidljivo grupiranje i briga o mišljenju drugih. Likovno izražavanje je provedeno kroz tri različita likovna sredstva iz kojih je vidljiv neometan, izvoran dječji izraz. Neometana dječja djela su iskrena i spontana jer kroz njih dijete daje svoj stav prema onomu što izražava. Neminovno je istaknuti i izbor boja u svakom radu koji iznova otvara poglavlje istraživanja i tumačenja dječjeg crteža. Djeca su bila motivirana vanjskim poticajima kroz glazbu i unutarnji poticajima svoga osobnog mišljenja,

viđenja i doživljaja svijeta. Likovni izričaji djece su njihova iskustva koja su negdje prošla ili koja tek prolaze. Pored vanjske i unutarnje motivacije, djeci je dana sloboda u igri, pokretu, slušanju, izražavanju te poštivanju različitosti kroz glazbeno i likovno izražavanje i stvaranje. Smatram kako je važno što više djeci nuditi kako likovne tako i glazbene aktivnosti te što više poticati na interes djece koristeći se osnovnim temeljima odgoja i obrazovanja svakog djeteta.

ZAKLJUČAK

Umjetnost osnažuje djetetov rast i razvoj. Otvara put prema novim spoznajama i interesima te osnažuje dijete kao individuu u odgojno obrazovnoj ustanovi. Upoznavanjem djece s temeljnim umjetnostima djeca razvijaju i prate interes te tako obogaćuju svoj socijalni, spoznajni, govorni i psihomotorni razvoj. Kako bi se djeci približila umjetnost važno je da aktivnosti budu prilagođene razvojnoj dobi djeteta. Dijete ulazi u aktivnosti kad je motivirano i kada se osjeća slobodno i sigurno. Djeca će se stvaralački izražavati onda kada im je dana sloboda da budu ono što jesu, da vide na svoj način te da imaju pravo na svoje individualno izražavanje i stvaranje u potpunosti. Motiv djeteta nije jednak našem jer ono ulazi u aktivnost radi procesa stvaranja, a ne radi produkta stvaranja. Ovim radom se klasična umjetnička glazba unijela u odgojnu skupinu Ježići te kroz glazbene igre, pokrete, instrumente i likovno izražavanje pobudila jedan novi interes i vid djece. Kroz glazbu i njene aktivnosti djeca doživljavaju unutarnji svijet, a likovnim aktivnostima prenose svoj doživljaj te izgrađuju svoju samostalnost, individualnost, spremnost na učenje i mnoge druge kompetencije. Dječji crteži odražavaju stvarnost koja ih okružuje odnosno ono što djeca žive i način na koji doživljavaju stvarnost. Tijekom istraživanja inicijativa je dolazila od djece kroz organiziranje glazbenih igara, oslobađanju straha od neuspjeha kroz sviranje i pjevanje te uključivanje u likovne aktivnosti. Uloga odgojitelja je itekako značajna jer je odgojitelj onaj koji prati i usmjerava daljnji tijek istraživanja, nudeći djeci sadržaje primjerene njihovoj dobi ali i sposobnostima. Uključivanjem djece u umjetničke procese pridonosimo razvoju kulture, smislu za stvaralaštvo i inicijativu, emocionalnoj inteligenciji i dr. Doticaj djeteta s umjetničkim sadržajima pruža djetetu mogućnost izražavanja vlastitih emocija putem likovnog jezika. U kontaktu s umjetnošću obogaćujemo djetetov estetski razvoj te razvijamo pozitivan stav prema umjetnosti.

LITERATURA

1. Belamarić, D. (1986) *.Dijete i oblik ,likovni jezik predškolske djece: knjiga za odgojitelje, roditelje, pedagoge, psihologe, psihijatru* , Zagreb: Školska knjiga
2. Bosnar , M. (2018). *Suvremena umjetnost u obrazovanju* , Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Akademija likovnih umjetnosti
3. Čudina- Obradović, M. (1990) *Nadarenost, razumijevanje, prepoznavanje, razvijanje*, Zagreb: Školska knjiga
4. Došen- Dobud, A. (1995) *Malo dijete veliki istraživač*, Zagreb: NIP Alinea
5. Gospodnetić, H. (2015) *Metodika glazbene kulture za rad u dječjim vrtićima*, Zagreb: Mali profesor d.o.o.
6. Grgurić, N., Jakubin, M. (1995). *Vizualno- likovni odgoj i obrazovanje*, Zagreb: Educa, nakladno društvo d.o.o.
7. Herceg- Varljen, L., Rončević A., Karlavaris, B. (2010). *Metodika likovne kulture djece rane i predškolske dobi*, Zagreb: Alfa d.d.
8. Kristen A. Hansen, Roxane K. Kaufmann, Kate Burke Walsh, (2004) *Kurikulum za vrtiće, Razvojno- primjereni program za djecu od 3 do 6 godina*, Zagreb: Pučko otvoreno učilište Korak po korak
9. Ljubetić, M. (2009) *Vrtić po mjeri djeteta*, Zagreb: Školske novine d.d.
10. Manasteriotti, V. (1980). *Muzički odgoj na početnom stupnju: metodске upute za odgajatelje i nastavnike razredne nastave*, Zagreb : Školska knjiga
11. Miljak, A. (2009) *Življenje djece u vrtiću*, Zagreb: SM Naklada d.o.o.
12. Petrač, L. (2015) *Dijete i likovno- umjetničko djelo: metodički pristupi likovno- umjetničkom djelu s djecom vrtićke i školske dobi*, Zagreb :Alfa
13. Sam, R. (1998). *Glazbeni doživljaj u odgoju djeteta* , Rijeka : Glosa d.o.o.
14. Starc, B., Čudina Obradović, M., Pleša, A., Profaca, B., Letica, M. (2004). *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi* , Zagreb :Golden marketing- Tehnička knjiga
15. Slunjski, E.(2006) *Stvaranje predškolskog kurikuluma u vrtiću- organizacija koja uči*. Zagreb: Mali profesor; Čakovec. Visoka učiteljska škola u Čakovcu
16. Majsec Vrbanić, V. (2008) *Slušamo, pjevamo, plešemo, sviramo : poticanje glazbom*, Zagreb: Udruga za promicanje različitosti, umjetničkog izražavanja, kreativnosti i edukacije djece i mladeži „Ruke“

Članci :

1. Bačlija- Sušić, B. (2018). Dječje glazbeno stvaralaštvo: stvaralački i autotelični aspekt. *Metodički ogledi: časopis za filozofiju odgoja*, Vol.25, No.1, 63-83.
Preuzeto na adresi: <https://hrcak.srce.hr/217456> (15.10.2019).
2. Bačlija Sušić, B.; Županić- Benić, M. (2018) Preschool Teachers Sensibility in Music and Visual Art as a Foundation for Encouraging Creative Expression in Children. *Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje* .20 (2018) Sp. Ed.3; 93-105. Preuzeto na adresi: <https://www.bib.irb.hr/pregled/znanstvenici/351285> (20.10.2019)
3. Brajčić, M. (2015). Umjetnost i obrazovanje. *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu*; Vol., No. 6-7, 2016,103-126. Preuzeto s adrese : https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=227810 (15.10.2019)
4. Herzog, J.; Bačlija Sušić, B.; Županić- Benić, M. (2018). Samoprocjena profesionalnih kompetencija studenata ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u provođenju likovnih glazbenih aktivnosti s djecom, *Nova prisutnost : časopis za intelektualna i duhovna pitanja* 16 (2018), 3 (579-593) <https://www.bib.irb.hr/971170?&rad=971170> (12.10.2019)
5. Kušćević, D. (2000) Mogućnosti povezivanja likovnog i glazbenog područja u nižim razredima osnovne škole, *Život i škola*, časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja, 46.4; 99-104.
6. Miočić, M. (2012). Kultura predškolske ustanove u svjetlu glazbenih kompetencija odgojitelja. *Magistra Iadertina* Vol.7, No.1, 73-87. 2012
Preuzeto https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=147092
7. Mendeš, B., Ivon, H., & Pivac, D. (2012). Umjetnički poticaji kroz proces odgoja i obrazovanja. *Magistra Iadertina*, Vol.7 ,No.1, 111-122.
Preuzeto s adrese: hrcak.srce.hr/99896 (12.10.2019)

POPIS SLIKA

Slika 1. Listanje njige i komentiranje viđenog (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 2. Glazbena igra: Glazbenik (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 3. Glazbena igra; Plesni kipovi (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 4. Izvedba predstave Martin u kazalištu (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 5. Slušanje glazbe (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 6. Izražavanje pokretom uz glazbu (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 7. Sviranje piana- djevojčice (Izvor : Antonija Grubišić)

Slika 8. Sviranje piana- dječaci (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 9. Likovno izražavanje djece (Izvor Antonija Grubišić)

Slika 10. Likovno izražavanje djece (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 11. Djevojčica K. M. (5 g.) (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 12. Djevojčica K. M. (5 g.) (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 13. Djevojčica M. K. (5 g.) (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 14. Djevojčica H. D. (5 g.) (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 15. Djevojčica K. J. (5 g.) (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 16. Djevojčica E. D. (5 g.) (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 17. Djevojčica E. K. (4,5 g.) (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 18. Dječak L.F. (5,3 g.) (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 19. Djevojčica E.D. (5 g.) (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 20. Djevojčica K.G. (4,8 g.) (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 21. Djevojčica K. M. (5 g.) (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 22. Dječak M.R. (5 g.) (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 23. Dječak L.K. (5 g.) (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 24. Djevojčica N.T. (4,5 g.) (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 25. Djevojčica M.K. (5 g.) (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 26. Djevojčica K.J.(5 g.) (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 27. Djevojčica K.N. (5 g.) (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 28.Djevojčica I.S. (5 g.) (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 29. Djevojčica M.K. (5 g.) (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 30. Djevojčica H.K.(4,9 g.) (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 31. Djevojčica K.M.(5,2 g.) (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 32. Dječak R.I.(5 g.) (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 33.Djevojčica L.S. (4,8 g.) (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 34. Djevojčica K.J. (4,9 g.) (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 35. Dječak V.D. (4,8 g.) (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 36.Dječak R.I. (4,5 g.) (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 37.Djevojčica H.K. (5 g.) (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 38. Djevojčica M.K. (5 g.) (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 39. Djevojčica T.D. (5,2 g.) (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 40. Djevojčica K.L. (5 g.) (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 41. Dječak J.D.(5,5 g.) (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 42. Djevojčica D.S. (5,4 g.) (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 43. Dječak B.R. (5 g.) (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 44. Dječak P.V. (5,5 g.) (Izvor: Antonija Grubišić)

Slika 45. Djevojčica J.S. (4,5 g.) (Izvor: Antonija Grubišić)

IZJAVA

o samostalnoj izjavi rada

Izjavljujem da sam ja Antonija Grubišić, studentica izvanrednog Sveučilišnog studija Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, samostalno provela aktivnosti istraživanja literature i napisala diplomski rad na temu : Glazba kao poticaj dječjem likovnom stvaralaštvu.

U Zagrebu, studeni 2019.